

Nagy Zoltán

A kaszacsapók térbeli elterjedése Vas–Zala megyében

A Délnyugat-Dunántúl mikrotájji vizsgálata 1985-ben kezdődött.¹ Az extenzív gyűjtés az 1990-es évek közepére befejeződött ugyan, de e tárgykörből néhány kisebb közleményen kívül² a mezotájra vonatkozó összefoglaló tanulmány a mai napig sem jelent meg. A 15–20 évre tervezett kutatás úgy tűnik, az irányító halálát követően megfeneklett, a rendszerváltás után pedig háttérbe szorult.

Az egyes vidéki múzeumok adatairaiban őrzött adatlapok nehezen hozzáférhetők. Egységes kezelésük csaknem megoldhatatlan feladatot jelent, a Budapesten archivált lapok kutatása engedélyhez kötött, egyenkénti átnézése, jegyzetelése időrabló, így most csupán két megye határai között gyűjtött adatok kiértékelésére vállalkozhatunk. A 92 kérdést tartalmazó kérdőív négy témakörre osztható. Az első a falu gazdasági, társadalmi külső kapcsolatait és tudati szféráit próbálja felderíteni. A második a termelés és a munka, a harmadik a ház és háztartás, a negyedik pedig a család, közösség, világkép alakulását, a kultúra elemeinek előfordulását vagy hiányát vizsgálja a kiérdekezés eszköziével. A kérdések különféle korszakok állapotának felderítésére, illetve bizonyos változások időpontjának kitapintására irányulnak. A Magyar Néprajzi Atlasz vizsgálataiból elég határozottan kitűnik, hogy nagyjából Zala és Vas megye területe sajátos kultúrával rendelkező *mezotáj*, amelyben lehetőség nyílik *egyes jelenségek formai változatait vizsgálni, centrumokat, különböző zónák kapcsolatait meghatározni, a mezotájon belüli perifériákat, valamint – olykor mindössze 2–5 falura terjedő – mikrokörzeteket kimutatni.*

Mi a második kérdéskörön belül (II/3) csupán egy kérdésre [Aratáskor] „*használtak-e villás, gereblyés kaszacsapót, vagy hajmókot?*” – adott válaszok számbavételére, topográfiai ábrázolására, és a hozzá kapcsolódó jelenségek feltárására, rendszerezése vállalkozunk.

Előljáróban meg kell jegyeznünk, hogy a címben szereplő eszközt *kaszacsapó* néven Vas és Zala megyében nem ismerik.³ A Magyar Néprajzi Atlasz lapjainak

megnevezéseként⁴ kellő mérlegelés nélkül került át a kérdőívbe. E nyelvi környezetben inkább a *kaszatkaró megnevezés* lett volna a megfelelőbb. Címváltoztatásra mégsem gondolunk, mivel a névadás hűen tükrözi azt a nyilvánvaló szándékot, hogy a Magyar Néprajzi Atlasz Délnyugat-Dunántúlra vonatkozó változatos alaki megjelenést sejtető adatait sűrűbb kutatási ponthálózat alapján részletezhessük.⁵

A kaszához kapcsolódó szerszámokkal több (rész)tanulmány is foglalkozott, melyek nemcsak kialakulásuk történeti-tájji elterjedését, a különböző eszközök grafikusán megjelenített típusait, hanem névváltozataikat is bemutatták.⁶ A fűvágó kaszát a 19. század elején *gajmóval* (takaróval) és *gereblyével* szerelték fel, melyet főleg vetett takarmány apró, ritka növésű lucerna és lóhere vágásánál használtak *Pethe Ferenc Pallérozott mezei gazdaság című műve szerint*.⁷ A kérdőívre adott válaszok között is előfordul Vas megyében néhány helyen hajmókkal felszerelt kasza, mellyel *lucernát* Olmodon, (3) Lócson, (6) Sajtóskálón, (7) Dozmaton (48) alkalomszerűen *magas fűvet* Felsőcsatáron, (53) Jánosházán, (88) Karmacson, (203) valamint a zala megyei Vidornyafokon (196) *zabot* vágta.

A Délnyugat-Dunántúlon a *sarlós aratást* a Magyar Néprajzi Atlasz tanúsága szerint 1860–1900 között a kaszával történő aratás váltotta fel.⁸ Gönczi találón jellemzi az eszközváltást, mikor azt írja, hogy „A gabonaféléket régen *aratták*, most *kaszálják*.”⁹ A váltással nemcsak eszköz cserélődött, hanem a sarlós aratást végző női munkaerő is háttérbe szorult a férfierőt igénylő, de tízszer termelékenyebb kaszás aratással. „*Nyugat magyarország dombos vidékein 1880–1900 között váltotta fel teljesen a sarlóval való aratást a kaszás aratás. Lassan és nehezen ment az eszközváltás, mert a kistároló gazdaságokban a lassú sarlózással tiszta munka elérésére törekedtek.*”¹⁰ A magas növésű gabonát vágó *kétmankós*¹¹ aratókaszát különböző féle és elnevezésű kaszacsapókkal (takarófával) szerelték fel az idők során. A váltás pontos ideje

és az aratás korábbi módja a kollektív emlékezetből azonban szinte teljes mértékben kiveszett. Dömötör Sándor panaszosan írja 1958-ban, hogy „50 év alatt még az emléke is eltűnt annak, hogy mindenki sarlóval aratott [...] 8–10 faluban is megfordulhat az ember, amire talál olyan öregembert vagy öregasszonyt, aki emlékezik még a sarlós aratásra.”¹² Képi emlékét is kereshetjük, ritka az a felvétel, mely e vidéken sarlós aratást ábrázol.¹³ Szavainak hitelességét kérdőíves kutatásunk igazolja. Mindössze egy adatközlő emlékezett arra Nagytilajon (116), hogy *szülei még sarlóval arattak. A többség mindhárom kaszacsapót „emberemlékezet óta”, vagy „Isten tudja milyen rég óta” ismerte már, csak néhányan akadtak, akik évszámhoz, vagy legalább világháború idejéhez kötötték a különböző típusú kaszacsapók megjelenését.*

A hajmókos „*takarófát*” Csesztregen (Zm. 207) 1870-óta, Zalabaksán (Zm. 214) 1880 óta ismerik, Andrásfán (Vm. 114) használata az emlékezet szerint 1889-től számítható, Sümegen (Zm. 180) az 1900-as évektől, Nemeskoltán (Vm. 79) pedig az I. vh. előtt és után is ezzel arattak kizárólagosan. Szattán (Vm. 153) viszont az adatközlő szerint hajmókos kaszacsapót *csak* gyermekkorában használtak, melyet a villás kaszacsapó váltott fel.

Gereblyés kaszacsapó meglétére sokkal többen emlékeztek. A 246 kutatópontból 30-on jegyezték meg, hogy mióta használják ezt az eszközt. 22 vas megyei faluban válaszoltak e kiegészítő kérdésre. Közülük Andrásfán (Vm. 114) állították azt, hogy *1915-től ismerik a gereblyést, 1920-tól a villásat és a legrégebbiről 1889-től a hajmókos kaszacsapót. A megye középső területén élő adatközlő egyértelmű sorrendet állított fel az eszközök alkalmazásának egymásutánjáról, ami nagyjából megegyezik a kérdőívre adott válaszok összességével is. A kaszacsapó „takarófa” elnevezése eleve régiségére utal, de a 19. század elején említett gereblyés kasza és Dömötör tanulmányában fellelt 18. századvégi gereblyés kaszacsapó metszetrajz vas megyei hasonlósága¹⁴ korai elterjedését valószínűsíti. Tekenyén (Zm. 179) 4 fogú *kaszagráblát* használtak. Állításuk szerint a közeli Óhídra (Zm. 185) *1860 körül németek telepedtek le, őtőlük vették át ezt az eszközt. Addig sarlóval arattak.* A messzebb fekvő Lendvajakabfán (Zm. 231) a gereblyés kaszacsapó éppen csak hogy előfordul. *A falubeliek szerint kondorfai (Vm) részesaratók hozták be a faluba.* Egyébként Felsőcsatáron, (Vm. 53) Gyöngyösfalun, (Vm. 28) Sümegcsehin, (Zm. 180) 1900-tól, Nardán, (Vm. 47) 1910-től Vassurányban, (Vm. 37) Olaszfán, (Vm. 104) *a két világháború közé tették a gereblyés kaszacsapó megjelenését. Néhány helyen ahol egyébként emberemlékezet óta villás kaszacsapót használnak, eléggé érthetetlenül „gráblás**

kaszáról” beszélnek, noha kaszájukra villát szerelnek mint például Bajánsenyén (154). E helyütt múzeumi példányról van szó, melyet 1908-ban vásároltak, így tehát a 3 ágú hasított villás kaszacsapó elődje a valódi „*kaszagráblo*” ez előtt létezhetett. Ispánkon (Vm. 142) is megjegyezték, hogy a gereblyés kaszacsapó a régebbi, villásat csak az I. vh. után használtak. Katafán (Vm. 106) ugyanez a helyzet. Itt viszont a villás kaszacsapóra mutatva állították, hogy ők „*kaszakampót*” használtak mindig egyedül, vagyis *a villás kaszacsapót itt a hajmókos* előzte meg. Csipkereken (Vm. 93) pedig a gereblyés kaszacsapót is „*hajmóknak*” ismerik!

Meglepőnek tűnik, hogy a villás kaszacsapó régiségére nem igazán emlékeznek, noha a Savaria Múzeumban Nagyrákosról (Vm. 152) *1903-ban*, Bajánsenyéről (Vm. 154) *1908-ban* vásárolt darabokat is nyilvántartanak. Újabb keletűségét többen is hangoztatták. Andrásfán, (Vm. 114) Rimányban (Vm. 130) is *1920-tól*, Olaszfán pedig (Vm. 104.) az I–II. vh. közöttre teszik megjelenését.

A különböző kaszacsapók térbeli elhelyezkedését is megvizsgálhatjuk. Ha a válaszadók közül csak a kizárólagosságot vesszük figyelembe, akkor az 1980-as évek végén az emlékezet szerint elérhető időki (I. vh.) Vas-Zala megyében vesszős (hajmókos) kaszacsapó kizárólagos használatát 31 faluban állapíthattuk meg. Ez a szám a falvak összesének (246 = 100%) 12%-a. Gereblyés kaszacsapó kizárólagos használatban 34 faluban volt, mely az összes falvak 13%-a. A legtöbb a villás kaszacsapó, hiszen kizárólagosan 41 faluban használták, mely az összes falvak 16%-át adja. Jól látható, hogy a két megye területén nagyjából kiegyenlített a helyzet. A számok azt is tükrözhetik, hogy a legidősebb eszköz, az egykor feltételezhetően a területen általános hajmókos kaszacsapó visszavonulása elég nagymértékű, a villás kaszacsapóé pedig a közelmúltig expanzív lehetett, míg az aratógép fel nem váltotta a kaszás aratást az 1960-as évek derekán. A kutatópontok megoszlása azonban a két megye területén egyenetlen, így a számítások sem mértékadók. Amennyiben megyénként vizsgáljuk meg az adatok valóságát, úgy azt tapasztaljuk, hogy Vasban hajmókos kaszacsapó 7 falut számítva 8%, gereblyés kaszacsapó 28 faluban 18%, míg a villás kaszacsapó 35 falut tekintve eléri a 35%-ot. Zalában pedig fordított a helyzet, a hajmókos kaszacsapó 24 faluban kizárólagos, így 27%, a gereblyés 7 faluban 8%-ot mutat, míg a villás 6 faluban mindössze 7%. A közölt adatok azt jelentik, hogy a közelmúltig Vas megyében a gereblyés és a villás, míg Zala megyében a hajmókos kaszacsapó divatozott.

A kialakult képet árnyalhatjuk azzal, hogy térképünkre felvesszük a *domináns* kaszacsapókat és azokat a falvakat is, ahol mindhárom eszköz egyszerre

fordul elő, azaz az átmeneti zónában lévő falvakat is. E jelenséget ábráztuk mellékelt térképeinken kaszacsapónként különválasztva. Az **5. képre** tekintve egy dolog szembeötlő: *Zala megye középső és déli részén uralkodik a legegyszerűbb hajmókos kaszacsapó, de ezt az eszközt itt nem e névvel illetik, sőt több megnevezése: gibati, bibajti, takarítófa, kampó, kaszabankó* is ismeretes. A Balaton vonalától északkeletre a gereblyés kaszacsapókkal osztozkodik, Vas megye középtengelyében önállóan is előfordul, a tengelytől keletre és nyugatra elterjedésének szélei markánsan kimutathatók. A **6. képen** a gereblyés kaszacsapók elterjedését szemléljük. Ebben az esetben azt állapíthatjuk meg, hogy *fő elterjedési területe Vas megye északnyugati, középső és északi fele*, ahol leginkább a villás kaszacsapókkal osztozkodik. A gereblyés kaszacsapó azonban ismeretes Zala megyében is, megjelenése dél felé a Balaton vonaláig követhető. A **7. kép** a villás kaszacsapók elterjedését mutatja. Zala és Vas megye keleti szegélyében, Vas megye északnyugati peremén és Zala jelentős területén nem mutatkozik. *Vas megye déli, délnyugati részében viszont szinte kizárólagos a jelenléte*, másutt pedig jórészt a gereblyés kaszacsapókkal együtt tanulmányozható. A pontsűrűség függvényében változnak az arányok is. Vas megyében a hajmókos kaszacsapó 6%, gereblyés kaszacsapó 31%, villás kaszacsapó szintén 31%-ot tesz ki, míg Zalában a hajmókos 40%-os arányt mutat, ellentétben a gereblyés és villás kaszacsapóval, mely 14%, 12%.¹⁵ Még árnyaltabb képet kaphatunk, ha az összes emlékezetben elérhető említést számba vesszük. Meglepődhetünk azon, hogy a kajmókos kaszacsapó a kollektív emlékezetben Vas megyében a falvak 41%-ban, Zalában viszont 76%-ban van jelen! A vizsgált terület egészét tekintve ez az arány kiegyenlítődve 135 falut számítva 54%. A kedvező kép azonban kissé csalóka lehet, ha figyelembe vesszük, hogy a válaszokból kiderül, a hajmókos kaszacsapót nemcsak gabona aratásra használják. 16%-ban Répceszentgyörgyön (Vm. 18) *dőlt gabona* aratásához, Nagysimonyiban, (Vm. 45) Kemen dolláron (Zm. 178) *árpa* aratásához, Felsőcsatáron, (Vm. 53) Jánosházán, (Vm. 88) Karmacson (Zm. 203) *magas fű* vágásához, Szaknyérban (Vm. 144) *vetett kukorica* levágásához, Orfaluban (Vm. 148) *hajdina* aratására, Őrszentpéteren (Vm. 149) *alacsony növények* kaszálásához, Vidornyafokon (Zm. 196) pedig *zab*, Ólmodon, (Vm. 3) Lócsón, (Vm. 6) Sajtoskálón (Vm. 7) *lucerna* kaszálásához használják (Zm. 178). Térképünkre képzeletben rávetített összes említés¹⁶ csaknem behálózza vizsgált területünket. Ebben az esetben a *hiányok a beszédesek. Nincs jelen hajmókos kaszacsapó* Vas megye északnyugati peremén egészen Szentgotthárdig, északkeleti részén

pedig a Kemenesháton. A kollektív emlékezetben él viszont a Vendvidéken, az Őrségben és Vasi-Hegyhát területén, Göcsej középső és északi felén, a Keszthely környéki falvakban egyaránt. Erős magja van Hetésben, Göcsej nagyobbik felében, a Mura és a Dráva mentén, a Kisbalaton vidékén., valamint a Vasi-Hegyhát középső területén. A *gereblyés kaszacsapó* esetében is elvégeztük az előbbi műveletet. Ebben az esetben annyi különbséget észlelünk, hogy Zala megye középső és déli részén egyáltalán nem ismeretes, noha máshol eloszlása egyenletes. Fő fészkei Vas megye északnyugati peremén, két ágra szakadva Vas megye középső részén a Rába vonalát követve helyezkednek el, de Zala megye peremén a Zala folyó vonalától keletre hat falut magába foglalva jelenik meg kizárólagosan. Általában gabona (búza, rozs) aratásához használják, de néhány faluban Lócsón, (Vm. 6) Sajtoskálón, (Vm. 7) Nemescsón (Vm. 14) megemlítik, hogy *árpa*, Szaknyéren, (Vm. 144) Nagyrákoson (Vm. 152) *hajdina* aratásánál is szerepe van. A *villás kaszacsapó* esetében kicsit tarkább a kép. Több helyen észleljük hiányát. Zala megye hajmókók által elfoglalt területén, Vas és Zala megye keleti peremén, Vas megye északnyugati határmenti részén, valamint északi felének középső tengelyében. Erős a magja az Őrségben, a Vendvidéken és a Rábamentének a Vasi-Hegyhátal összefüggő részén, néhány falura kiterjedve a Répce és a Gyöngyös által határolt területen.

A kaszacsapók térbeni elterjedése nem igazodik egyik ismert tájegység határhoz sem.¹⁷ Vas-Zala területének mintegy felét tudjuk csak az ismert tájegységekhez kötni. Kőszeghegylja, Rábamente, Kemenshát vidékén kívül történelmi tájegységként ismert a szlovénok lakta Vendvidék, a református Őrség, a Rába-Zala folyó közt elnyúló Vasi-Hegyhát, az alatta fekvő Göcsej és az tőle nyugatra elhelyezkedő Hetés, melynek ma csak néhány települése tartozik Magyarországhoz. Rajtuk kívül még ismert a Kisbalaton társágában fellelhető Sármellék és a Kanizsától keletre fekvő Pátró környéke, melyek viseleteikről híresek. Noha az újabb kutatások felfedték, hogy *Göcsej, Hetés és az Őrség közös kulturális övezetnek tekinthető*,¹⁸ a mi esetünkben külön kategóriát jelenthet az egykori Keszthelyi járás területe, mely csak néhány évtizede tért vissza Zala megyébe.

Az első világháborúig visszanyúló emlékezetben az innovációk egymásra rétegződése nehezen fogható meg, mivel a közösség tudatából már kikopott a sarló-kasza eszközváltás, s az azt követő újítások időbeli és térbeli elterjedései is. A kérdőív kérdőpontjában nem fogalmazódott meg a váltás dinamikájának tudakolása, csupán a meglévő három sematikus ábra közül kellett kiválasztani az ismert elemeket. A válaszok olykor semmitmondóak, máskor erősen hiányosak voltak.

Most látjuk igazán, hogy minden településen olyan alaposan kellett volna kikérdezni az egyébként megszólaltatott 3–4 adatközlőt, mint azt *Kerecsényi Edit* tette.¹⁹ A szlovéniai Alsó és Felsőlakos községekben gyűjtve így ír a kaszacsapóról: „*Mi a kaszacsapót kökényfából vágtuk. Olyan fiatal ágat kerestünk, amin volt egy kampóféle és azt spárgával kötöttük hozzá a kaszanyélhez és a kaszagarzsához. Takarítufa volt a neve. Buzát, rozstot, árpát, zabot, hajdinát, kölest arattunk vele... Később néhány gazdánál lett másféle takarítufa is, de az is csak egy hosszú, laposra faragott bot volt.*”²⁰

A gyűjtött adatok hitelességét a Magyar Néprajzi Atlasz kutatópontjain gyűjtött válaszok egybecsen-gésével, azonosságával is lemérhetjük. Vas-Zala megye területén 12–12 kutatópontot állítottak fel. Vas megyében: Velem, Szalafő, Acsád, Kenéz, Nagykölked, Hegyháthodász, Nagygereszsd, Rábapaty, Bejcgertyános, Csehi, Kenyeri, Köcsk, Zala megyében: Szentgyörgyvölgy, Kustánszeg, Mikekarácsonyfa, Tornyiszentmiklós, Nagypáli, Zalakoppány, Nemes-hetés, Pötréte, Rigyác, Surd, Garabonc, Pat voltak a gyűjtőpontok. A mi hálózatunk nem tartalmazott minden itt felsorolt községet. Vas megyében Acsád, Kenéz, Nagykölked, Kenyeri, maradt ki, míg Zalában csupán Kustánszeg és Nagypáli voltak az azonos falvak. A Délnyugat-Dunántúl mikrotájai kérdőíves gyűjtés kaszacsapókra vonatkozó adatait érdekes volt összevetni. *Az adatazonosság szinte kivétel nélkül szembeűnő volt, melyből arra következtethetünk, hogy a mi gyűjtésünk is színvonalasnak tekinthető*, hiszen tudjuk, hogy az Atlasz egy-egy kutatópont kikérdezéshez 10 napot szánt, és jelentős utómunkákkal ellenőrizték a leadott válaszokat is. A legnagyobb meglepetést a vesszős (kajmókos) kaszacsapókra adott válaszok vizsgálata jelentette, mert rögtön kiderült, hogy Nagygereszsd, Rábapaty, Köcsk területén *kasza-kapacs* jelenléte érzékelhető, mely nem azonos a hajmókos kaszacsapóval. A különleges eszköz szélesebb körben is elterjedt Vas megye északi részén Horvátzsidány, (Vm. 2) Csernelháza, (Vm. 10) Nagygereszsd, (Vm. 10) Hegyfalva, (Vm. 19) Jákfá, (Vm. 35) Bejcgertyános (Vm. 7 6) területén. Feltételezhető, hogy egyes adatközlők nem tettek említést a kétfogú gereblyéről e térségben. A Magyar Néprajzi Atlasz 27. sz. adataján két helyen megjelölt „*egy-vagy két ágú botocska, végén kis nyárssal*” valójában *a kapacs* nevű kaszacsapót jelentheti, melyet *mi a gereblyések közé soroltunk* Dömötör Sándorral egyetemben. Valószínű, hogy a hét felsorolt falut magába foglaló *mikrorégió*n kívül más hasonló települések is gyarapítják a sort, hiszen a kérdőíves adatgyűjtés e különleges típust nem vette figyelembe, így feltételezésünk szerint a megkérdezettek egy rész gereblyés típushoz sorolhatta. Néhol a negatív adatok

is beszédek. A vesszős kaszacsapók Vas megye jó részén hiányként jelentkeznek, melynek oka az, hogy a villás és gereblyés kaszacsapó e terület dominánsaként jelentéktelenné tette a vesszős kaszacsapók számát. A Zalát reprezentáló gereblyés és villás kaszacsapót jelképező kutatópontok közül azért hiányzik három, mert helyét – mint tudjuk – hajmókos kaszacsapók domináns tagjai foglalják el.

A mikrotáj kutatás szempontjából talán legérdekesebb, nyelvészeti feltárára ösztönző terület a kaszacsapók neveinek számbavétele és térbeli elhelyezése. Egy-egy típuson belül számos variációt ismerünk, melyhez esetleg más-más név is társul. *E kisebb területek, mikrorégiók viszont az ismert kulturális közösségeken, tájegységeken belül helyezkednek el többnyire.* A kérdőíves gyűjtés külön nem foglalkozott a kaszacsapók névváriánsainak tisztázásával, így előfordulhat, hogy egy-egy névhasználat a most megismertnél nagyobb területre terjed ki, nyomukban esetleg jól kitapintható faluközösségek jeleníthetők meg. Már Dömötör Sándor is foglalkozott e nyelvi jelenségekkel *Takarófa, csapófa, kaszavilla* című dolgozatában, de e rövid írás, mely a Magyar Nyelv hasábjain jelent meg 1952-ben úgy tűnik a jótékony feledés homályába merült, pedig érdemes néhány részletét itt felidézni. E cikkből megtudhatjuk, hogy Bátky Zsigmond közölt először rajzban kaszát a „*rendek egyenletes borítására való ráával*” – valójában takarófával, egy meghajlított faággal. Györffy György kutatásai szerint pedig aratáskor „*takarót*” vagy *csapót* kötnek a kasza nyakára. Ez az egyszerű szerszám az Alföldön 1–2–3 ágú vessző a nagykacs fölött a nyélhez kötve. Beke Ödön *takaru, takaró, takaruoló, takaruvella, aratuvella* változatait ismeri Vas, Veszprém, Zala vidékéről. „*A csapó szó Győr megyében és Debrecenben aratáskor a kasza nyelére erősített görbe pálcát*” *jelent, mely a gabona szárát szépen letakarja. A takar, takarás, takarodik, takarodás szó csak részben a lefedést jelent, de a szénamunkában a szénagyűjtést az aratást és behordást is magába hordja. A takarófa ugyanazt a munkát végzi el, a kaszára szerelve, mint a gereblye, vagy villa önállóan.*” Továbbá azt is írja dolgozatában, hogy „*a Dunántúlon, Felvidéken gereblyét vagy villát szerelnek a kaszára, melyeket takarónak neveznek. A legváltozatosabb összetételben kaszavellának, kaszagereblyének, gereblyés csapónak, villás takarónak, gereblyés takarónak nevezik.*”

Kérdőíves adatgyűjtésünk során 70 faluban 26 féle módon nevezték meg a hajmókos *kaszacsapót*. Nemescsón (Vm. 14) „*figleisznek*”, Csernelházán (Vm. 10) „*csapófának*” mások „*kaszatakaronak*” Köcskön (Vm. 71) pedig „*gólyának*”, Vas megye jó részén azonban „*hajmóknak*”, mely alatt *egy kaszára*

szerezelt meghajlított kampós ágat értettek. Egyházashollóson (Vm. 92) volt, aki csak két botot használt, amelyen kampó volt a gabona összeterelésére. Így volt ez Telekesen (Vm. 120) is. A Savaria Múzeum néprajzi fotógyűjteményében olyan aratókaszát is ismerünk, melynek a fent leírthoz hasonlóan három vesszőből álló takarója van.²¹ A „kaszakampó” Vasszivágy (Vm. 35) megnevezés követi a domináns hajmókos vonulatot, mely vas megye középtengelyében észlelhető. Döbörhegyen (Vm. 103) „kampó”, Nagymizdóban (Vm. 124) „aratókampó”, Kerkabarabáson (Zm. 219) „takarítókampó”, Bagladon (Zm. 218) „kampós kaszacsapó”, Szentkozmadombján (Zm. 225) „kampónak” mások „cselenkának” vagy „gibatinak” nevezik. Három egymástól távolabb fekvő kutatóponton Zalacsében, (Zm. 173) Pötrétén (Zm. 229) és Felsőrajkon (Zm. 230) egyszerűen csak *kaszacsapóként* írják le a takarófát.²² Kisbucsnán (Zm. 193) egyedülálló módon ugyanezt „*rasni*”-ként ismerik. Hottón (Zm. 187) is egyedi elnevezéssel találkozunk, itt „*kecskeláb*”-nak, vagy „*banicsnak*” mondják. Ez a „*banics*” elnevezés tőle keletre Gősfán (Zm. 165) is megtalálható. Zala megye Balaton felett húzódó Veszprém megye határa mentén észak felé nyújtott alakban húzódó hét falujában: Sümegcsehin, (Zm. 180) Óhidon, (Zm. 185) Karmacson, (Zm. 203) Vár-völgyben, (Zm. 205) Cserszegén, (Zm. 217) Zala-apátin, (Zm. 222) Zalaváron (Zm. 233) „*hajtoványt*” találunk. Izgalmas annak a Göcsej középső részén fekvő öt falu: Szent kozmadombja, (Zm. 225) Orta-háza, (Zm. 228) Lendvadedes, (Zm. 232) Pördefölde, (Zm. 234) Maróc (Zm. 237) kaszacsapóinak elnevezése, mert azon kívül, hogy a kajmókos kaszacsapót a környezet hatására „*takarítófának*” is mondják, *bibajti*, *bibajkó*, *gibajti*, *gibati* néven is ismerik. A legnagyobb, egységesen összefüggő terület a Göcsej déli területétől, a Válicka pataktól délre fekvő vidék a Mura és Dráva-mente Nagykanizsa környékével együtt 13 kutatópontként felvett faluk közössége: Kerkakutas, (Zm. 189) Bödeháza, (Zm. 223) Bel-sősárd, (Zm. 249) Lendvadedes, (Zm. 237) Maróc, (Zm. 237) Kacorlak, (Zm. 238) Kerkaszentmihály, (Zm. 239) Letenye, (Zm. 240) Esztergenye, (Zm. 241) Szepetnek, (Zm. 242) Mihályfa, (Zm. 243) Surd, (Zm. 245) Pátró, (Zm. 246) ahol a kaszatarónak egységesen „*hajmók*” a neve.

Dömötör Sándor 1950. évi néprajzi gyűjtéséből tudjuk, hogy az emberek „*régen kaszagráblát használtak aratásnál. A gráblo ahhoz a karikához volt hozzáerősítve, amelyik a kaszát a nyélen tartotta. Ha egyszer a gráblo rajta volt, mindig úgy maradt, nem*

lehetett szabályozni. A villa könnyebb, mint a gráblo és szabályozni is lehet. Ha egyenes a gabona, nem kuszált, hátrállítják, ha megdőlt, akkor pedig előretartják.” E leírás a nyitja annak, miért terjedt gyorsan a villás kaszacsapó. A Savaria Múzeum néprajzi fényképtárában egy 1950-ben készült őriszentpéteri kamrarészlet látható. A falon egymás mellett lévő gereblyés és villás kaszacsapó azt bizonyítja, hogy egy háztartásban más-más növényféléseleghez többféle eszközt is használhattak.²³

A *gereblyés kaszacsapó* elnevezései között is vannak egyediek. Ostfiasszonyfán (Vm. 21) „*bogár*”, Bucsun, (Vm. 43) Perenyén (Vm. 1) és a szomszédos Horvátzsidányban (Vm. 2) „*cselekszi*”, Vépen, (Vm. 54) Bozzaiban (Vm. 58) „*arató bicikli*”, egy napi járóföldre keletre tőlük Cákon (Vm. 22) és Velemben (Vm. 22) pedig „*biciklis kasza*” a neve. A kétfogú aratógereblye, vagy másképpen „*kapacs*” megnevezése Meszlenben (Vm. 25) „*aratókapacs, kaszkapacs*” Vasszivágyon (Vm. 33) „*kaszakampó*”. Öt egymással összefüggő, mikrorégiót alkotó területen lévő faluban *aratógereblye*, vagy *aratógrábla* a kaszacsapó megnevezése Zala megye keleti szegélyén, a Balaton vonalától északra terjedően. Türrjén, (Zm. 169) Tekenyén, (Zm. 179) Nagygörbön, (Zm. 184) Vidonyaszöllösön, (Zm. 194) Karmacson, (Zm. 203) Vár-völgyben, (Zm. 205) Nemesbükön (Zm. 206) és Zalacsányban (Zm. 213). Öt egymástól nagyobb távolságra fekvő faluban: Horvátlövön, (Vm. 61) Eger-völgyben, (Vm. 81), Nemesrempehollóson (Vm. 83) és Pinkamindszenten (Vm. 95) pedig „*aratógrábla*”.

A *villás kaszacsapónak* nincs sok neve. Horvátzsidányban (Vm. 2.) a 2–3 ágúnak „*csüzlifa*”, Gércén (Vm. 60.) *Kaszakajmó*, mely a régebbi eszköz névátvételére utal. Bajánsenyén (Vm. 154) „*kaszagrábla*”, mely elnevezés szintén a régebbi eszköz egykori átvételét sugallja. Katafán (Vm. 106) „*kaszakampó*”, ami ismét „*hajmókos*” előzményt takarhat az egyébként villás kaszacsapós területen. A történeti Őrség területére Nagyrákos, (Vm. 152) Szatta, (Vm. 153) Bajánsenye, (Vm. 154) Kerkáskápolna, (Vm. 155) Gödörháza (Vm. 157) lokalizálható viszont a „*takaró, villás takaró, takaróvilla, takarógrábla*” megnevezés.

A Rába-mentén részben a Vasi-Hegyhát területén öt egymáshoz kapcsolódó, mikrorégiót alkotó faluban Halogyon, (Vm. 111) Nadasdon, (Vm. 112) Nagymizdón, (Vm. 124) Hegyháthodáson (Vm. 130) és Viszákon (Vm. 135) az „*aratóvilla*” elnevezéssel találkozhatunk.

Jegyzetek:

- ¹ A **Barabás Jenő** által kezdeményezett Délnyugat-Dunántúl mikrotájai című 15-20 évre tervezett kutatás Vas és Zala megye néprajzkutatóinak, az ELTE Néprajzi Tanszék hallgatóinak leendő együttműködésére épült. A kérdőíves gyűjtés kérdőpontjainak végleges összeállítását, a próbagyűjtések tapasztalatainak megvitatása előzetes megbeszéléseket követően 1985-ben Velemben történt. A megbeszéléseken Barabás Jenő vezetésével (ELTE Néprajzi Tanszék vezetője), részt vett Gráfik Imre (megyei múzeumigazgató, Szombathely), Kerecsényi Edit (igazgató, Thúry György Múzeum Nagykanizsa), Petánovics Katalin (Balatoni Múzeum Keszthely), Pintér István (Göcseji Múzeum Zalaegerszeg), Nagy Zoltán (igazgató, Rába Helytörténeti Múzeum Kőrmend), Horváth Sándor, Mukicsné Kozár Mária, Gyurác Ferenc (Savaria Múzeum Szombathely). A zalai kutatásokat **Pintér István**, a vasi gyűjtést pedig **Nagy Zoltán** szervezte. Később 1987–1993 között néprajz szakos egyetemi hallgatók terepgyakorlatukon gyűjtöttek mindkét megyében **Hála József** vezetésével. Az egyetem Néprajzi Intézetében mindkét megye gyűjtésének első példánya (Vas megye 188 község, Zala megye 90 község) elhelyezést nyert, mely innen később **Horváth Gyula** felügyelete alá került a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárába. Vas és Zala megyékben pedig a saját gyűjtések másodpéldányai Kőrmenden és Zalaegerszegen kutathatók. A mikrotáj gyűjtés az eredeti terveknek megfelelően Somogy és Veszprém megye nyugati peremére, valamint néhány kutatópont esetében az egykori Jugoszlávia, valamint Ausztria (Burgenland) területére is kiterjedt. A gyűjtések adatlapjai a központi archívumban Budapesten megtalálhatók.
- ² Öt néprajz szakos egyetemi hallgató előadását írott formában az 1989. évben Budapesten kiadott: *Kapcsolatrendszerek a Délnyugat-Dunántúlon*. Néprajzi Tanulmányok c. füzetben olvashatjuk, Barabás Jenő a mikrotáj kutatási céljáról közölt cikke pedig a Néprajzi Hírek 1990. 1–2. számában jelent meg. A kaszacsapók vas megyei elterjedéséről e sorok írójának *Egy történeti kistáj, az Őrség néprajzi határainak vizsgálata* című dolgozatában (Savaria 1999. 22/4. 176–177. p.) találhatóunk e tárgykörre vonatkozó rövid írást.
- ³ Dömötör Sándor: *Takarófa, csapófa, kaszavilla*. című dolgozatában részletesen szól a szerző a vas megyei „kaszacsapók” nyelvi változatairól, így helyesebb lett volna a szélesebb körben elterjedt *takaró, kaszatakáro* szót alkalmazni. Magyar Nyelv LXXVI. 1952. 229–230. p.
- ⁴ MNA 27. lap: Vesszős kaszacsapók, 28. lap: Villás és gereblyés kaszacsapók.
- ⁵ Vas megyében értékelhető választ 158 faluból kaptunk, Zala megyében 88 faluból, összességében 246 kutatópontról nyerhetünk információt. A Magyar Néprajzi Atlasz Vas megyében és Zala megyében 12-12 kutatópontot állított fel, így összesen 20 választ kaphatott, mely a mi rendszerünk 10 %-a csupán. A tanulmányhoz kapcsolódó Vas-Zala megye kutatópontjait ábrázoló térképünkön 246 szám szerepel, melyhez adattár tartozik. A topográfiai adatok ábrázolásakor az aktuális kaszacsapóra vonatkozó adat a megfelelő szám köré vont geometriai jellel azonosítható. Az üresen maradt számok a kérdéssel kapcsolatos negatív adatokat szemléltetik.
- ⁶ A kaszához kapcsolódó szerszámok In: Magyar Néprajz II. kötet 259, 388–390. p. Paládi Kovács Attila: A magyar parasztság rétgazdálkodása Bp. 1979. Csapófa, takaró 216–217. p. Magyar Néprajzi Atlasz: Szolnoky Lajos: Vesszős kaszacsapók (27. lap.), Gereblyés, Villás kaszacsapók (28. lap.), Paládi-Kovács Attila: Az aratósarló kiszorulásának ideje (22. lap). Az aratóművelet neve 1900 körül (29. lap). Dömötör Sándor: Takaró, Csapófa, kaszavilla Magyar nyelv 1952. 229–230. p. Dömötör Sándor: Aratószerszámok Nyugat-Magyarországon Náprijai Közlemények II. évf. 1–2. sz. Bp. 1958. 129–152. p. Uj Magyar Tájszótár Bp. 1992. címszavai *aratógereblye* (I. 248. p.) Vas m. Dömötör i.m. (1958) 140–141. p. 9–10. ábra., *aratókapacs* (I.248) Meszlen Vas m. Német Bódog: Tájszógyűjtemény 1942., *aratótakaró* (I. 248. p.) Szentgál. Veszprém m. Vajkai Aurél: Szentgál Bp. 1959., *aratóvilla* Nemesnép Zala m. Ethnographia 1937., *bibajti* (I. 470. p.), Páka Zala m. Magyar nyelv 1929, *gibadi* (I. 640. p.) Gönczi Ferenc Göcsej ... Kaposvár 1914. „sajátságos szók” 512. p., *cselekszi* (I. 780.p.) Lovászpataona Veszprém m. Horváth Endre: A bakonyi nyelvjárás Bp. 1906., *kanász* (II. 63.p.) Göcsej. Gönci F. 1914. 512. p., *kaszagereblye* (III. 135. p.) Vas. m. Dömötör (1958) 140. p. 10. ábra, Ethnographia 1955. 10. ábra Szentgyörgyi kaszatípus *három fogú kaszagereblyével, kaszakajmó* (III. 136. p.) Nagykanizsa Zala m. Markó Imre Lehel: Kiskanizsai tájszótár 1958. (*kaszakajmó* ábrájával 130. p.), *kaszakapacs* (III. 136. p.) Vas m. Dömötör (1958) 142.p. 11. ábra. *kaszacsapó* (III. 135) Hajdúböszörmény), *kaszatakáro* (III. 139. p.) Heves m., *hajtovány* (III. 810. p.) Zsenyve Vas m. Dömötör (1958. 144. p.), Cserszegtomaj Néprajzi Értesítő 1941. Néprajzi Lexikon III. kötet Bp.1980. *Kasza, kaszatakarók* 89–94 .p. benne: Magyarlak *villás és gereblyés kaszacsapó*. Lásd. DNYMKT. 127. kutatópont Magyarlak: *villás és gereblyés kaszacsapó*.
- ⁷ Pethe Feren: Pallérozott mezei gazdaság I. Sopron 1805. 742. p.
- ⁸ MNA 22. lap. adatai szerint Vas megye északi területein és a Hegyhát középső vidékén 1860–1880. között, míg Zala megyében csaknem teljes egészében Kelet Vas megyével és a nyugati határszéllel együtt valamivel később, 1880–1900 között zajlott le ez a folyamat. A

- Kisalföldön ÉK Dunántúlon és az Alföldön a kaszás aratás jóval korábban meggyökeresedett, az általánosan használt *takarófát* mindenhol ismerik. A *takarás* szó itt megfelelője az *aratásnak*.
- 9 Gönczi Ferenc Göcsej, s kapcsolatosan Hetés vidékének és népének összevontabb ismertetése Kaposvár, 1914. 565. p.
- 10 Dömötör i.m. (1958) 131. p.
- 11 A kaszanyél a vizsgált területen egységesen kétmankós, Szolnoky Lajos térképlapján szereplő 4. sz.ábrának megfelelően felszerelt (MNA. 25. lap). A kaszámankónak viszont területileg más-más elnevezése van. Vas és Zala nyugati peremvidékén *kampó*, tőlük keletre a többség *bankónak* nevezi, de Vas megye északi peremén *kancsó* a neve. MNA 26. lap, Szolnoky Lajos.
- 12 Dömötör i.m. (1958) 132. p.
- 13 Ilyen felvételre bukkantunk Bíró Friderika Göcsej Bp. 1988. c. könyvében, mely sarlós aratókat ábrázol 1913-ból a zala megyei Bakon.
- 14 Dömötör i.m. (1958) 132. p. „A XVIII. századvégi francia metszeteken látható aratógeregelye szerkezete formailag is alkalmazkodik a behajlított marok szerkezetéhez, fogainak neve a képhez fűzött magyarázat szerint: újjak.“
- 15 Vas megyében: Hajmókos kaszacsapó 10 faluban 6%, Gereblyés kaszacsapó 49 faluban domináns, 31%, míg villás kaszacsapó 49 faluban 31%. Összesen a 158 faluból 106 faluban van erőteljesen jelen valamelyik kaszacsapó. A kutatópontok 68%-ában, 2/3-ban jól értékelhető adatok vannak. A fennmaradó 32%-ban – 50 faluban – mindhárom kaszacsapó megtalálható. Zala megyében 35 faluban 40%-os dominanciával a hajmókos kaszacsapó vezet, második helyen 12 faluval a gereblyés kaszacsapó került 14%-al, míg 11 faluban mutatható ki a villás kaszacsapó elsősege, főleg Vas megyével határos észak zalai területen, mely 11%-ot jelent. Összességében 58 faluban mérhető valamely kaszacsapó elsőlegesége, mely a vas megyei adatokhoz hasonló 66%-os ismertséget eredményez. A fennmaradó 30 faluban mindhárom kaszacsapó egyidejűleg megtalálható.
- 16 Ezt a műveletet elvégeztük ugyan, de csupán az **5. képen** ábrázoljuk teljességgel. Az elkészült térképlapok a körmendi Dr. Batthyány-Strattmann László Múzeum adattárába kerülnek a tanulmány kéziratával együtt.
- 17 Az egyes tájegységek definiálására, határai térbeli megállapítására az utóbbi időkben az alább felsorolt művek foglalkoztak: Kósa László – Filep Antal A magyar nép táji-történeti tagolódása Bp. 1975 (1983) 230. p. Benne: Vendvidék 192. p., Órség 155–156. p. Hegyhát 115. p., Göcsej 100–101. p., Hetés 116. p., Mukics Mária: A magyarországi szlovének Változó Világ 56. Bp. 2003, 128. p. Nagy Zoltán: Egy történeti kistáj, az Órség Néprajzi határainak vizsgálata. A Vas Megyei Múzeumok értesítője (1999–1998) Szombathely 1999. 22/4 Pars Ethnografica 145–179.p., Illés Pétert: A Vasi-Hegyhát, egy történeti kistáj Ethnographia 2005.3. sz. 267–299. p., Bíró Friderika: Göcsej Bp. 1988. 296. p. Lendvai Kepe Zoltán: Boldogulás Hetésben Lendva 2007. 128. p.
- 18 A Magyar Néprajzi Atlasz adatain végrehajtott számítógépes kluszter analízis eredménye szerint az Órség, a Göcsej és a hetés egyetlen kulturális régiót alkot. Lásd Bokros Balázs: Cultural Regions of the Hungarian-Speaking Territory as Defined by the Computer. Acta Ethnologica Danubiana 2–3., 2001. 51–78. p.
- 19 Lásd adattár Radamos címszavában leírtakat.
- 20 A Délnyugat-Dunántúl mikrotájainak néprajzi kutatásához összeállított kérdőívre adott válaszok. Alsólakos (Dolnij Lakos) és Felsőlakos (Gornij Lakos) helységekben. II/3 Thúry György Múzeum Nagykanizsa A. 1816–90, Radamos (Szlovénia) A. 1848–91.
- 21 Savaria Múzeum fotógyűjteménye FN 1116 Aratókasza Gerse. A felvételt Dömötör Sándor készítette 1952 augusztus 25-én.
- 22 E három falu esetében gyűjtési hibával is számolhatunk a megnevezés bizonytalansága miatt.
- 23 Savaria Múzeum fényképtára FN 166 kamrarészlet, Óriszentpéter. Fotó: Lechmayer Ferenc 1950. jún.15.
- 24 Képek jegyzéke:
1. kép: Dömötör Sándor felvétele, Óriszentpéter 1954. (Savaria Múzeum FN. 1756.);
2. kép: Dömötör Sándor felvétele, Szombathely 1951. (Savaria Múzeum FN. 5.);
3. kép: dr. Németh Kálmán Bódog felvétele, Meszlen 1942. (Savaria Múzeum FN. 18840.);
4. kép: Szomlyas Károly felvétele, Surd 1962. (Thúry György Múzeum néprajzi fotótára 10614.)

Adattár

Kaszacsapók topográfiai adatai Vas-Zala megyében

1. Peresznye (Vas) ■ „*cselekszi*“
2. Horvátsidány (Vas) ● 2 ágú, „*csúzli*fa“ ■ 2 fogú „*gráblice*“ Savaria Múzeum 66.17.5
3. Olmod (Vas) ■(-) aratáshoz ▲ *lucerna* kaszálásához
4. Kőszegfalva (Vas) ●■ 4 ágú „*kaszagereblye*“ Savaria Múzeum 61.49.3, 61.55.1 ▲ mindhármát *ősidők óta* használták
5. Kiszidány (Vas) ●■ *emberemlékezet óta* ismerik ezeket
6. Lócs (Vas) ●■ *árpa* aratásához ▲ *lucerna* kaszálásához
7. Sajtoskál (Vas) ●(-) aratáshoz ■ *árpa* aratásához ▲ *lucerna* kaszálásához
8. Nemesládony (Vas) ■ 2 fogú gereblyés ▲ „*hajmók*“ általános volt, mindkettőt régóta ismerik
9. Nagygereszsd (Vas) ■▲ *emberemlékezet óta* általános volt a „*hajmók*“ és a 2 fogú gereblyés kaszacsapó
10. Csernelház (Vas) ■ 2 fogú gereblyés ▲ „*kaszatakaró*, vagy *csapó*fa“ a neve
11. Tompaládony (Vas) ●▲ mindkettőt *emberemlékezet óta* ismerik
12. Vasegerszeg (Vas) ■
13. Cák (Vas) ■ „*biciklis kasza*“ a gereblye fokai majdnem olyan hosszúak, mint a kasza (●▲ csak más vidéken látták)
14. Nemescsó (Vas) ● *árpa* aratásához ■ *árpa* aratásához ▲ *búza* aratásához, mert ez állítható [!] „*figleisz*“
15. Tömörd (Vas) ● villást használt mindenki
16. Bó (Vas) ●
17. Gór (Vas) ●
18. Répceszentgyörgy (Vas) ● 2-3 ágú villa, ■ legtöbben ezt használták ▲ *dölt gabona* aratásához
19. Hegyfalva (Vas) ■ 2 fogú gereblye csak aratáshoz, régóta
20. Jákfa (Vas) ■ a gereblyés a régebbi szerszám, 2-3 fogú gereblyés kaszacsapó volt az általános ▲ *hajmókot* is használtak
21. Ostffiaszonyfa (Vas) fele-fele arányban használták mindkettőt ●■ a gereblyésnek „*bogár*“ a neve
22. Velem (Vas) ■ neve „*biciklis kasza*“
23. Pusztacsó (Vas) ■ már a szülei is ezzel dolgoztak
24. Kőszegpaty (Vas) ●■
25. Meszlen (Vas) ● az adatközlő szerint csak villás kaszacsapót használtak ■ A múzeumi gyűjteményben azonban 2-3 fogú „*kaszakapacs*“, vagy „*aratókapacs*“ is található. Savaria Múzeum 66. 5. 3, 66.5.9, 66.11.3, 66.10.17. Dr. Német Kálmán Bódog 1942-43 körül kitűnő felvételt készített a 2 fogú aratókapaccsal történő aratásról. Savaria Múzeum FN 18840.
26. Pósa (Vas) ●■ *a múlt [19.] század óta* ismerik
27. Bozsok (Vas) ●■
28. Gyöngyösfalu (Vas) ■ a gereblyést használták az 1900-as évektől
29. Kemenesmihályfa (Vas) ■ 3 fogú „*kaszagrábla*“
30. Vönöck (Vas) ■ ez volt az általános
31. Gencsapáti (Vas) ●
32. Salköveskút (Vas) ●
33. Vasszilvágy (Vas) ●■ 3 fogú „*kaszagereblye*“ Savaria Múzeum 61.63.3, 61.65.8, 61.66.4 ▲ *Y ágú* „*kaszakampó*“, Savaria Múzeum 61.66.5
34. Ölbő (Vas) ■▲
35. Rábapaty (Vas) ■ leginkább 2 fogú gereblyés kaszacsapót használtak
36. Söpte (Vas) ●■
37. Vassurány (Vas) ■ a 2-3 fogú gereblyés kaszacsapót az I-II v. között már ismerték, ezt használták általánosan
38. Nemesböd (Vas) ●
39. Vát (Vas) ■ a legelterjedtebb
40. Rábasömjén (Vas) ●■
41. Sömjénmihályfa (Vas) ●■
42. Mersevát (Vas) ■ 3 fogú gereblyés kaszacsapót *emberemlékezet óta* használták
43. Bucsu (Vas) ■ A „*gráblás kaszát*“ csak aratáshoz az I. v. ig használták. Majd a falusiak által készített gereblyefélével arattak, melynek a *kaszapenge feléig értek a fogai*. Ennek az eszköznek a neve „*csordi*“
44. Csénye (Vas) ■▲ mindkettőt már a szülők is *emberemlékezet óta* ismerték
45. Nagysimonyi (Vas) ■ leginkább 3 fogú gereblyés kaszacsapót használtak ▲ csak *árpa* aratásához
46. Tokorcs (Vas) ●
47. Narda (Vas) ■ Az 1910-es évektől már volt gereblyés csapó, ekkor még majdnem olyan hosszú volt a csapó fogazata, (*gráblje*) mint a kasza pengéje. Ezt asztalosok készítették. Az 1930-as évektől már az emberek maguk faragták, s ekkor már rövid fogazatot (*grábljice*) csináltak, mert az könnyebb volt.

48. Dozmat (Vas) ● fűkasza[!] ■[-] aratáshoz ▲ *Lucerna* kaszálásához
49. Torony (Vas) ●■
50. Sé (Vas) ■
51. Porpác (Vas) ■
52. Sitke (Vas) ●
53. Felsőcsatár (Vas) ■[-] aratáshoz 1900 óta ismerik, 4 ágú „*takaró*“ 70 cm-es fogakkal Savaria Múzeum 60.335.3 ▲ *magasabb fű* kaszálásához
54. Vép (Vas) ● 20% ■ 70%, neve „*aratóbicikli*“ ▲ 10%
55. Vaskeresztes (Vas) ■
56. Nára (Vas) ■
57. Gyöngyöshermány (Vas) ●■ *ősidők óta* ismerik mindkettőt
58. Bozzai (Vas) ■ 3 fogú (28-36 cm) gereblye, neve „*bicikli*“. *Emberemlékezet óta* ismerik. Savaria Múzeum 60. 352. 7
59. Ikervár (Vas) ▲ kizárólagosan a „*hajmókot*“ használják
60. Gérce (Vas) ● „*kaszamajkó*“ [!]
61. Horvátlövő (Vas) ■ az „*aratógereblye*“ általános volt
62. Táplánszentkereszt (Vas) ●■▲ *gyerekkoruk óta* ismerik ezeket
63. Pecöl (Vas) ■ *I.vh. előtt* már ismerték ▲ kevesebb volt ebből
64. Sótony (Vas) ●■▲
65. Vásárosmiske ■ csak 3 (foga) ága volt
66. Pornóapáti (Vas) ■
67. Ják (Vas) ●
68. Balogunyom (Vas) II-II-vh. között már általános ■ ennek ellent mond a Savaria Múzeumban található 4 fogú (30-35 cm) gereblyés kaszacsapó „*kaszagráblo*“ 60.230.1.4 „Bodorkós Lajos balogunyomi lakos készítette magának az 1950-es években. Elmondása szerint általában ilyen formájú kaszacsapót használnak a faluban.“ ▲ ritka
69. Vasszécsény (Vas) ●■
70. Nyőgér (Vas) ■ általános a 3 ágú gereblyés kaszacsapó ▲ kisebb részben használták, ez volt a régebbi
71. Köcsk (Vas) ■ előfordult 2-3 ágú (fogú) gereblye is, de ritkán használták ▲ a „*hajmókos*“ kaszacsapónak itt „*gólya*“ a neve
72. Sorokpolány (Vas) ●■▲
73. Sorkikápolna (Vas) ■ mindenkinek volt a *háború előtt is*
74. Csempeszkopács (Vas) 1946-ig arattak kaszával. Mind a három kaszacsapó ismert volt ●■▲ a „*hajmókos*“ a domináns
75. Meggyeskovácsi (Vas) ● „*öreg*ek használták“[!] ■ „*erős emberek* használták“[!] ▲ csak *árpát*, *fűvet* kaszáltak vele
76. Bejczygyertyános (Vas) ■ *rozshoz* ▲ a „*hajmókot*“ sokan használták, villást nem
77. Káld (Vas) ▲ a „*hajmókot*“ általánosan használták
78. Egyházásrádóc (Vas) ● sokan ■ sokan ▲ kevesen, de mindháromat *emberemlékezet óta* használták
79. Nemeskolta (Vas) ▲ az *I.vh. előtt és után is* ezt használták
80. Gyanógeregye (Vas) ●■▲ mind a hármat ismerték Isten tudja mikortól
81. Egervölgy (Vas) ● villás kaszacsapót csak nagyon kevesen használtak ■ a két világháború között általánosan elterjedt volt ▲ legrégebbi a „*kajmókos*“ kaszacsapó
82. Kemenespálfa (Vas) ■ általános volt, *emberemlékezet óta* használták
83. Nemesrempehollós (Vas) ■ neve „*aratógrábla*“
84. Zseny (Vas) ■ több ▲ kevesebb
85. Kám (Vas) ●■▲ *ősidők óta* mindhárom ismert
86. Hosszúpereszteg (Vas) ■ általános, *régóta* ismert
87. Duka (Vas) ■ kizárólag ezt használták aratáskor ▲ csak *árpa* aratáshoz
88. Jánosháza (Vas) ● ritkán villás kaszacsapót ■ többnyire gereblyés kaszacsapót használtak ▲ csak *fű* vágására
89. Püspökmolnári (Vas) ● már *emberemlékezet óta*, szüleik is ezt használták
90. Alsóújlak (Vas) ● a villás kaszacsapót az 1900-as években a határszélről a horvátok hozták be a *faluba* ■ régebbi a gereblyés kaszacsapó
91. Molnászecsőd (Vas) ▲
92. Egyházashollós (Vas) ▲ „*kajmókot*“ használtak a leggyakrabban. *Volt, aki csak két botot használt, amelynek a végén kampó volt a gabona összetételére*
93. Csipkerek (Vas) ■▲ a gereblyés kaszacsapót is kajmóknak nevezik [!]
94. Bögöte (Vas) ■ szinte mindenki használt gereblyés kaszacsapót ▲ „*kajmókos*“ kaszacsapót csak kevesen
95. Pinkamindszent (Vas) ● néhány gazdának volt villás kaszacsapója is ■ a legtöbben „*aratógráb-lát*“ használtak
96. Magyarszecsőd (Vas) ● csak villás kaszacsapót használtak
97. Oszkó (Vas) ▲
98. Csehimindszent (Vas) ■
99. Csehi (Vas) ■
100. Vasalja (Vas) ■ kizárólag 3-4 fogú „*gráblás kaszacsapót*“ ismertek
101. Horvát nádhalja (Vas) ● Savaria Múzeumban 59. 1583. 1 szám alatt díszesen faragott „*aratókasz-*

- villát**“ találunk, melyet 1907-ben vásároltak, így joggal feltételezhetjük, hogy a villás kaszacsapó is ismert volt a faluban ■ **3-4 fogú** gereblyés kaszacsapót használtak az 1970-es évekig
102. Döröske (Vas) ● „**aratóvillának**“ ■ Ismerték az „**aratógráblát**“ is, ezt bizonyítja a Savaria Múzeumban található **4 fogú** (40 cm) gereblye 61.3.4 ▲ a „**kampó**“ a régebbi fajta, de ritkább.
103. Döbörhegy (Vas) ● legtöbbször ■ legtöbbször ▲ kevesen használták
104. Olaszfa (Vas) ● kevesebben használták, az I-II. vh. között volt gyakori ■ ez a régebbi, *emberemlékezet óta* többen használták
105. Kemestaródfa (Vas) ■
106. Katafa (Vas) ● [!] „**kaszakampót**“ használtak egyedül
107. Hegyhátszentpéter (Vas) ▲ „**Kajmókot**“ használtak legtöbbször, általában **2 ágút**, *rozshoz 3 ágút* [!]
108. Győrvár (Vas) ● legelterjedtebb ■ legelterjedtebb ▲ ritkább
109. Bérbaltavár (Vas) ■ *emberemlékezet óta* ezt használták. *A faluban a bognár villást is készített, de csak ő használta egyedül!*
110. Csákánydoroszló (Vas) ●
111. Halogy (Vas) ● leggyakoribb, neve „**aratóvilla**“ ■▲
112. Nádasd (Vas) ● a villás kaszacsapó volt az általános. *Akinek nem volt villája, az mogyoró-vesszőt kötött a kaszára*
113. Hegyhátsál (Vas) ● már a 20. század elején is kizárólag ezt használták
114. Andrásfa (Vas) ● a villást 1920-tól ismerik ■ a gereblyést 1915-től használták ▲ a legrégebbi a „**hajmókos**“, 1889-től ismerték
115. Hegyhátszentmárton (Vas) ●
116. Nagytillaj (Vas) ● csak dőlt gabona esetében ■ általánosan a gereblyés kaszacsapót használták. *Szülei még sarlóval arattak!*
117. Daraboshegy (Vas) ●
118. Halastó (Vas) ● kinek villás ■ kinek gereblyés.
119. Sárhimizdó (Vas) ● legtöbb a **3 ágú** „**kaszavilla**“ Savaria Múzeum 79.5.6 ■ ritka ▲ ritka
120. Telekes (Vas) ● kevesebb ■ kevesebb ▲ „**hajmó**“ a neve, általánosan használták. *Gyakran 2-3-vesszőt is erősítettek a kaszához*
121. Rönök (Vas) ●■
122. Vasszentmihály (Vas) ●
123. Gasztony (Vas) ●
124. Nagymizdó (Vas) ● általában „**aratóvillát**“ használtak ▲ a szegényebb gazdák „**aratókampót**“ használtak, de kevesen voltak
125. Rátót (Vas) ● csak villás kaszacsapót használtak *emberemlékezet óta a TSZ gépi aratásig*
126. Ivánc (Vas) ● kizárólag villás kaszacsapót használtak *emberemlékezet óta*
127. Magyarlak (Vas) ●■▲
128. Csörötnek (Vas) ● többen használták. A Savaria Múzeum 66. 37. 11. 2 szám alattit „*természetes 2 ágba hajló végű, félig hántolt keményfából az 1940-es években Dancsecs Lajos kovácsmester készítette magának. Aratáskor a kaszára szerelte, hogy a levágott gabonaszálakat szépen rendre döntse.*“ ▲ kevesebben használták
129. Rábagyarmat (Vas) ●
130. Hegyháthodász (Vas) ● „**aratóvillát**“ használtak azóta, amióta az aratás kaszával történik
131. Máriaújfalu (Vas) mindhárom kaszacsapót ismerik ● legtöbbször a villás kaszacsapót használták 1910-től 1945 utánig ■▲
132. Órimagyarósd (Vas) ● ez az általános, *emberemlékezet óta*
133. Szarvaskend (Vas) ● legtöbbször villás kaszacsapót használtak ■▲
134. Kondorfa (Vas) ● sokan ▲ kevesen
135. Viszák (Vas) ● **4 ágú** „**aratóvillát**“ használtak kizárólag
136. Szőce (Vas) ● legtöbbször villás kaszacsapót használtak ■ *a legrégebbi idő óta* ismerték ▲ elvétve lehetett látni „**hajmókot**“ is
137. Rimány (Vas) ● a falu keletkezése óta 1920-tól villás kaszacsapót használt az egész falu
138. Alsószölnök (Vas) ● ma a villást inkább használják ■ régebben a gereblyést használták többen, ez a régebbi
139. Szakonyfalu (Vas) ●■▲
140. Apátistvánfalva (Vas) ● *emberemlékezet óta* a villás kaszacsapót használták
141. Szalafő (Vas) ● Savaria Múzeum 60. 232. 1. 4. **4 ágú** hasított, természetes favilla, a favilla fogai enyhén hajlottak. **4 ágú** villás kaszacsapóval történő aratásról készített fényképet Dömötör Sándor 1954. július 14-én. Savaria Múzeum FN 1744. ■ Savaria Múzeum 60. 229. 1. 4. „**takaru**“, takarófa, **3 fogú** gereblye igen hosszú (50-60 cm) fogakkal. Ezt a formát is igen sokan használták az aratásnál. *Hátránya, hogy előbb dönti meg a gabonát, mint ahogyan a kaszavágja.* Meghatározta: Dömötör Sándor 1953. 59. 1569. 1, 60. 228. 2 „**takaru**“ **4 fogú** (37-41 cm) gereblyeformájú takarófa“ ▲
142. Ispánk (Vas) ● az I. vh. után néhányan használták a villást is, mert azzal könnyebb volt aratni [!]■ eredetileg gereblyés kaszacsapót használtak
143. Kisrákos (Vas) ● mindenki villás kaszacsapót használt ▲ a „**hajmókot**“ ismerték, de nem alkalmazták
144. Szaknyér (Vas) ● általában használták ■ *hajdinához* ▲ *vetett kukoricához*

145. Hegyhátszentjakab (Vas) ■ a gereblyés kaszacsapó az általánosabb, már a *szülei is ezt használták*.
146. Felsőszölnök (Vas) ● a villás kaszacsapót *emberemlékezet óta* ismerik, ma is használják
147. Kétvölgy (Vas) ●■▲
148. Orfalu (Vas) ■ *ozs, búza* aratáshoz ▲ *hajdinához*
149. Őriszentpéter (Vas) ● aratásnál többségben villás kaszacsapót használtak. Erről az eszköz használatáról készített felvételt Dömötör Sándor 1954. július 14-én. Savaria Múzeum FN 1756. Ugyancsak Őriszentpéterről került a néprajzi gyűjteménybe 1965-ban egy **3 ágú** erősen hajlított hegyű favilla „*takaru*“ is, melyet Szvétecz Vince a maga használatára készített az *1920-as években*. ▲ *alacsony* növésű növény kaszálásához
150. Pankasz (Vas) ● **3-4 ágú** villás kaszacsapót használtak, maguk készítették
151. Felsőjánosfa (Vas) ●
152. Nagyrákos (Vas) ● *gabonához* „*takaróvillát*“ használtak. A Savaria Múzeum 59. 1574. 1 szám alatt található az az *1903-ban* vásárolt „*jószág-takaru*“, mely egy laposra faragott faágból hasított **4 ágú** lapos nyelvű favilla ■ *hajdinához*, mert kicsi volt, és a takarót le kellett engedni
153. Szatta (Vas) ● általánosan ismert volt az „*arató-takaró*“, „*takaróvilla*“ az *1930-as évek óta* ismeretes ▲ gyerekkorában használták, „*kampónak*“ nevezték. „*Egy mogyorófa görbe ágat oda-hajtottak*“
154. Bajánsenye [Bajánháza, Senyeháza, Dávidháza, Kotormány] (Vas) ● villás kaszacsapót használtak. A Savaria Múzeum három gabonatakarót „*kaszagráblo*“-t [!] őriz, Kotormány 59. 1568. 1, Kotormány 59. 1582. 1, 59. Dávidháza 1572.1, melyek közül az utóbbit *1908-ban* vásárolták. Mindegyikőjükre jellemző, hogy egy darab lapos faágból hasították **2-3-4 ágra**
155. Kerkáskápolna (Vas) „*takaró*“ a neve
156. Magyarszombatfa (Vas) ● villás volt a gyakoribb. A Savaria Múzeum néprajzi gyűjteményében 60. 128. 2 leltárszám alatt 1950-ben gyűjtött **4 ágú** „*vellás takaru*“ szerepel. Dömötör Sándor leírása szerint a fogak (56-60 cm) erősen, majdnem derékszögben hajlítottak. Cseke Gyula magyarszombatfai középparaszt *gyermekkor*a (1920-as évek) óta ezt használta
157. Gödörháza (Vas) ● általánosan használt a villás kaszacsapó, melynek „*takaró*“ a neve
158. Velemér (Vas) ●■▲
159. Vaspör (Zala) ● villás kaszacsapót használtak általában ▲ hajmókosat is, de főleg summás-munkán
160. Ozmánbük (Zala) ● gyakoribb volt a villás ■ elvéve volt egy-két gereblyés is
161. Zalaháshágy (Zala) ●■▲
162. Hagyárosbörönd (Zala) ●■▲
163. Nagykutas (Zala) ▲ „*kampó*“ a neve
164. Egervár (Zala) ■
165. Gősfá (Zala) ■ szép számmal volt *ősidők óta* gereblyés kaszacsapó is, amit „*gráblásnak*“ nevezték ▲ *emberemlékezet óta* mindig vesszős kaszacsapót használtak a legtöbben, aminek a neve itt „*banics*“
166. Pókaszeptek (Zala) ● használták ■ általános inkább a gereblyés volt ▲ használták
167. Zalavég (Zala) ● használták ■ gyakoribb volt, mindkettőt *emlékezetüktől fogva* ismerték
168. Zalabér (Zala) ● leginkább „*takarót*“ használtak ■ csak a TSZ-ben találtak vele ▲ csak „*kantygyes*“ *alacsony* növésű *árpánál*, *zabnál* volt használatos
169. Túrje (Zala) ■ **3-4 fogú** gereblyés kaszacsapó volt általános
170. Csöde (Zala) ▲ mindig, mindenki ezt használta.
171. Zalalövő (Zala) ●
172. Salomvár (Zala) ●▲
173. Zalacséb (Zala) ● kétágú „*aratóvillát*“ használtak ▲ „*kaszacsapót*“ is
174. Zalaszentgyörgy (Zala) ●
175. Bagod (Zala) ●
176. Kispáli (Zala) ●■
177. Nagypáli (Zala) ●■
178. Kemendollár (Zala) ■ *búza*, *rozs* aratáshoz ▲ *zab*, *árpa* aratáshoz. Mindkettőt már a *nagyapáik is ismerték*
179. Tekenye (Zala) ■ **4 fogú** „*kaszagráblát*“ használtak. *1860 körül jöttek Óhidra németek, tőlük vették át. Addig sarlóval arattak*
180. Sümegcsehi (Zala) ■ gereblyés kaszacsapót használtak ▲ „*hajtoványt*“, vesszős kaszacsapót használtak. Mindkettőt az *1900-as évek elejétől* ismerik
181. Keménfa (Zala) ●▲
182. Kávás (Zala) ●■▲
183. Boncoföldre (Zala) ● mindenki
184. Nagygörbő (Zala) ■ „*kaszagereblye*“ újabb ▲ a „*kaszacsapó*“ a régebbi
185. Óhid (Zala) ■ [1860-ban települtek be a németek, ők használtak gereblyés kaszacsapót először] ▲ „*hajtoványos*“ kaszacsapót is általánosan használtak
186. Németfalu (Zala) ●
187. Hottó (Zala) ●▲ „*banics*“, „*kecskeláb*“
188. Vidornyasöllős (Zala) ■ „*kaszagrábla*“
189. Kerkakutas (Zala) ●■▲ „*takarítófa*“
190. Kustánszeg (Zala) ●■
191. Milejszeg (Zala) ●▲

192. Botfa (Zala) ●▲
193. Kisbucsa (Zala) ● a villás kaszacsapót használták legtöbbször ■ ismerték a gereblyés kaszacsapót is ▲ a hajmókot is ismerték, „*racsinak*“ hívták. Mióta ráemlékeznek, mindig ezekkel arattak
194. Vidornyalak (Zala) ■ aratáshoz „*kaszagereblyét*“ ▲ hajmókot is használtak
195. Zalaszántó (Zala) ■▲
196. Vidornyafok (Zala) ■ a „*kaszagráblát*“ általánosan *rozs és búza* aratáshoz használták ▲ általánosan ismert a kaszacsapó, melynek „*kajmó*“ a neve, *zab* kaszálásához használták
197. Kálócfa (Zala) ▲
198. Pálfiszeg (Zala) ●▲
199. Boncfölde (Zala) ●■▲
200. Csatár (Zala) ●■
201. Bucsuszentlászló (Zala) ●■▲ *emberemlékezet óta* ismerik mindháromat
202. Kehida (Zala) ■ csak a gereblyés kaszacsapót ismerik
203. Karmacs (Zala) ■ „*kaszagereblyét*“ gabona aratásához ▲ „*hajtoványt*“ aratáshoz, vagy *magas fű kaszálásához* használják
204. Rezi (Zala) ■▲ „*hajtovány*“ – mindkettőt lábon álló gabona aratásához használták
205. Vár völgy (Zala) ■ „*kaszagereblye*“ gabonaaratáshoz ▲ „*hajtovány*“ gabonaaratáshoz
206. Nemesbük (Zala) ■ csak gereblyés kaszacsapót használtak, melynek neve „*terelő*“, „*kaszagrábla*“
207. Csesztreg (Zala) ▲ aratáshoz kaszacsapót használtak, amit itt „*takarófának*“ mondanak. Ez az eszköz *1870 óta* ismert
208. Pórszombat (Zala) ▲
209. Szilvagy (Zala) ● villás ▲ „*takarítófás*“ kaszacsapót használtak
210. Gombosszeg (Zala) ● kevesen ■ kevesen ▲
211. Nemesszentandrás (Zala) ● ismert volt, de ritkán használták ■ ismert volt, de ritkán használták ▲ legtöbbször használták, mindháromat *emberemlékezet óta*
212. Nagykapornak (Zala) ■
213. Zalacsány (Zala) ■ „*kaszagrábla*“
214. Zalabaksa (Zala) ▲ aratáskor kaszacsapót „*takarófát*“ használtak. Ez az eszköz az *1880-as évek óta* ismeretes
215. Bak (Zala) ▲ aratáskor hajmókot használtak, aminek a neve itt „*gibati*“
216. Bókaháza (Zala) ● kevesen ■ legtöbbször ▲ kevesen
217. Cserszegtomaj (Zala) ■ gereblyést ▲ „*hajtoványt*“
218. Baglad (Zala) ● villás kaszacsapó ▲ „*kaszakampó*“, „*takarítófa*“, „*kampós kaszacsapó*“ a hajmók itteni megnevezései. E kétféle kaszacsapót használták *emberemlékezet óta*
219. Kerkabarabás (Zala) ●■▲ a hajmókot itt „*gajmónak*“ ejtették, volt aki „*takarítókampónak*“ nevezte
220. Nova (Zala) ●■▲
221. Zalatárnok (Zala) ● többen ▲ inkább ezt többen, „*terelőfa*“, „*kaszabankó*“ a neve
222. Zalaapáti (Zala) ●■▲ legáltalánosabb a hajmók volt, melynek „*hajtaván*“ a neve
223. Bödeháza (Zala) ▲ „*takarítófát*“ használtak
224. Belsőárd (Zala) ▲ „*takarítófát*“ használtak. „*Ezt vékony, hajlékony, acélosogyorófából, vagy puszkavesszőfából csinálták és dróttal, vagy madzaggal erősítették fel.*“
225. Szentkozmadombja (Zala) ▲ *emberemlékezet óta* ismerik és használták a „*cselánkát*“, „*kampót*“ „*gibatit*“, anélkül aratni nem lehetett
226. Zalaszentlőrinc (Zala) ●■
227. Rédic (Zala) ▲ „*takarítófa*“
228. Ortaháza (Zala) ▲ „*kanász*“, „*bibajti*“
229. Pötréte (Zala) ● ismerték ■ ismerték ▲ aratáskor „*kaszacsapót*“ használtak általánosan, mert ezt volt a legegyszerűbb elkészíteni
230. Felsőrajk (Zala) ● kevesen ■ kevesen ▲ a „*kaszacsapó*“ volt az általánosan használt
231. Lendvajakabfa (Zala) ● kevesen használták ■ előfordult, de ezt *Vas megyéből, Kondorfáról hozták magukkal a részes aratók* ▲ leggyakrabban használták
232. Lendvadedes (Zala) ● néhányan ilyen is használtak ▲ „*takarítófát*“ használtak a leggyakrabban, régen „*bibajku*“ volt a neve
233. Zalavár (Zala) ■ ritkán fordult elő, újabb ▲ általánosan használták „*hajtaván*“ a neve
234. Pördefölde (Zala) ▲ két vesszőből készítették „*kanásznak*“, „*bibajtinak*“, „*takarítófának*“ nevezték
235. Pölöskefő (Zala) ●
236. Gelse (Zala) ▲ „*takarító pózna*“
237. Maróc (Zala) ▲ „*takarítófát*“ használtak a faluban, amit „*bibajkónak*“ hívtak, *melyből két ágút is fel szoktak kötni*
238. Kacorlak (Zala) ▲ „*takaró*“
239. Kerkaszentkirály ▲ „*takarítófával*“ felszerelt kaszát használtak
240. Letenye ▲ általános volt, csak egyszerűen „*hajlított fának*“, illetve „*takarítófának*“, „*kaszatakarítónak*“ nevezték
241. Eszteregnye (Zala) ▲ „*takarító*“
242. Becsehely (Zala) ▲ csak ezt használták a faluban, „*gabonahajtonak*“ nevezték
243. Szepetnek (Zala) ▲ „*takaró*“

244. Miklósfa (Zala) ▲ „**takaró**“
 245. Surd (Zala) ▲ „Egyágú kaszacsapót használtak. Régen a csapófára kis gereblyét tettek, de az nagyon régen volt. Neve „**kaszatakarító**“. Könnyebb volt markot szedni, ha takarítóval kaszáltak. Csak gabonát kaszáltak takarítóval, fűvet sohasem.“
 246. Pátró (Zala) ▲ aratáshoz „**kaszatakarítót**“ használtak, fű kaszálásához nem használtak kaszatakarítót

II/3 Radamos (Szlovénia)

Itt néhányan a közelmúltban villás kaszacsapót ● s egyesek később is ▲ hajmókot használtak. Utóbbi szót azonban nem ismerik, de magát a tárgyat a 7. számú adatközlő még meg tudta

mutatni. A villás **kaszacsaput** sok gazda maga készítette, majdnem mindenkinek volt kis faragókamrája. Az egyszerűbb kaszacsaput ▲ pedig volt, aki minden évben újra vágta, hogy rugalmas maradjon. **Takarítufának** hívták. Utoljára kb.10 éve használták őket, mert azóta traktor, vagy kombajn arat. A villás kaszacsapót újabban használták csak, de nem három, hanem két ágú volt. Szilfából készítették, használat előtt tűzben megpirították. Általános a hajmók volt, ezt a takarítufát a nagyobb gerzsa alatt kötözték a nyélhez. Radamason tudnak még egy típusról, aminek [a kérdőívben] nincs rajza. Némileg hasonlít a [villás kaszacsapó] típushoz, de faragással formázott. Kerecsényi Edit, 1986.

1. kép: Aratás „villás takaróval“ felszerelt kaszával

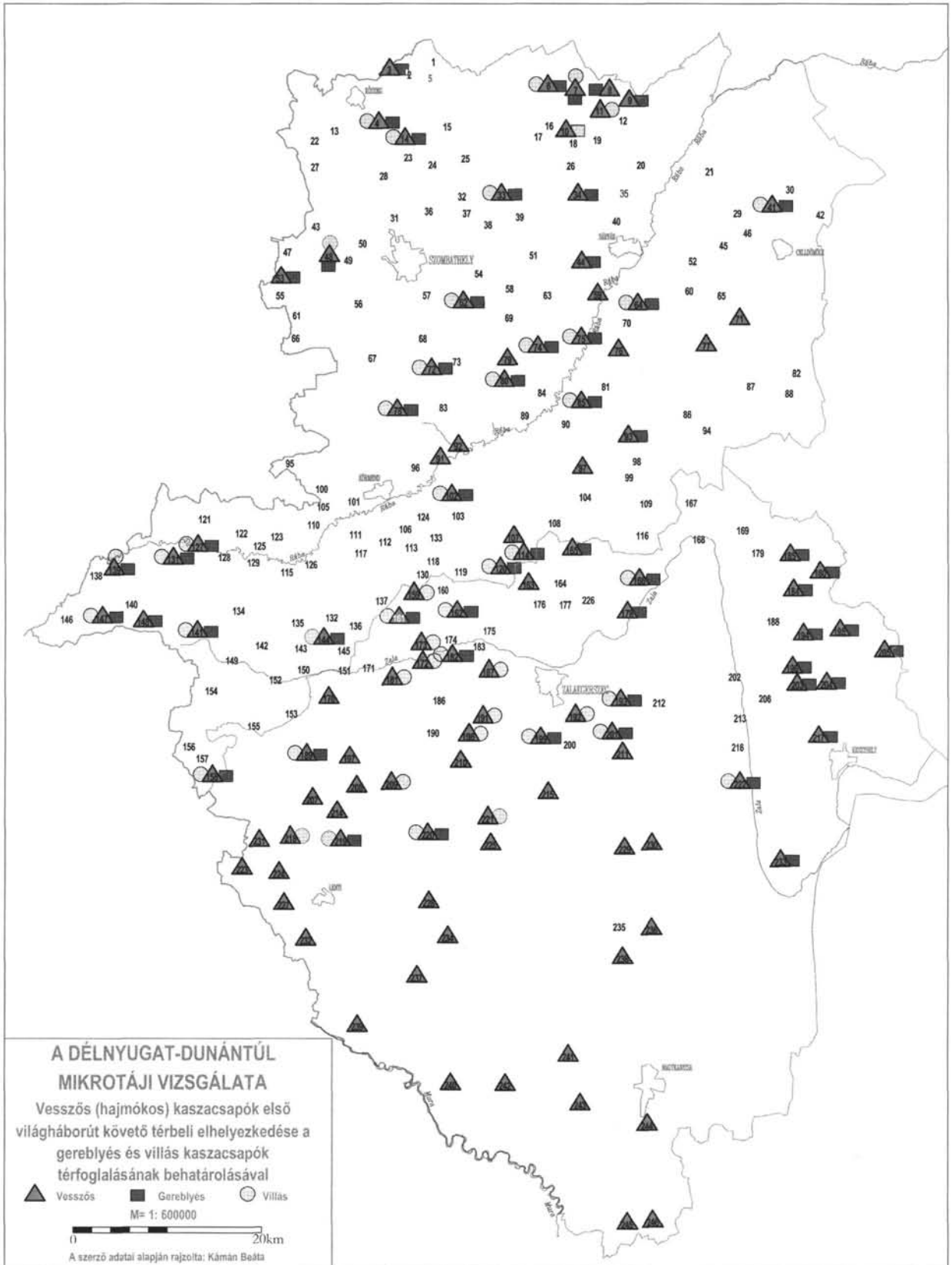
2. kép: „Aratógráblával“ felszerelt kasza fenése

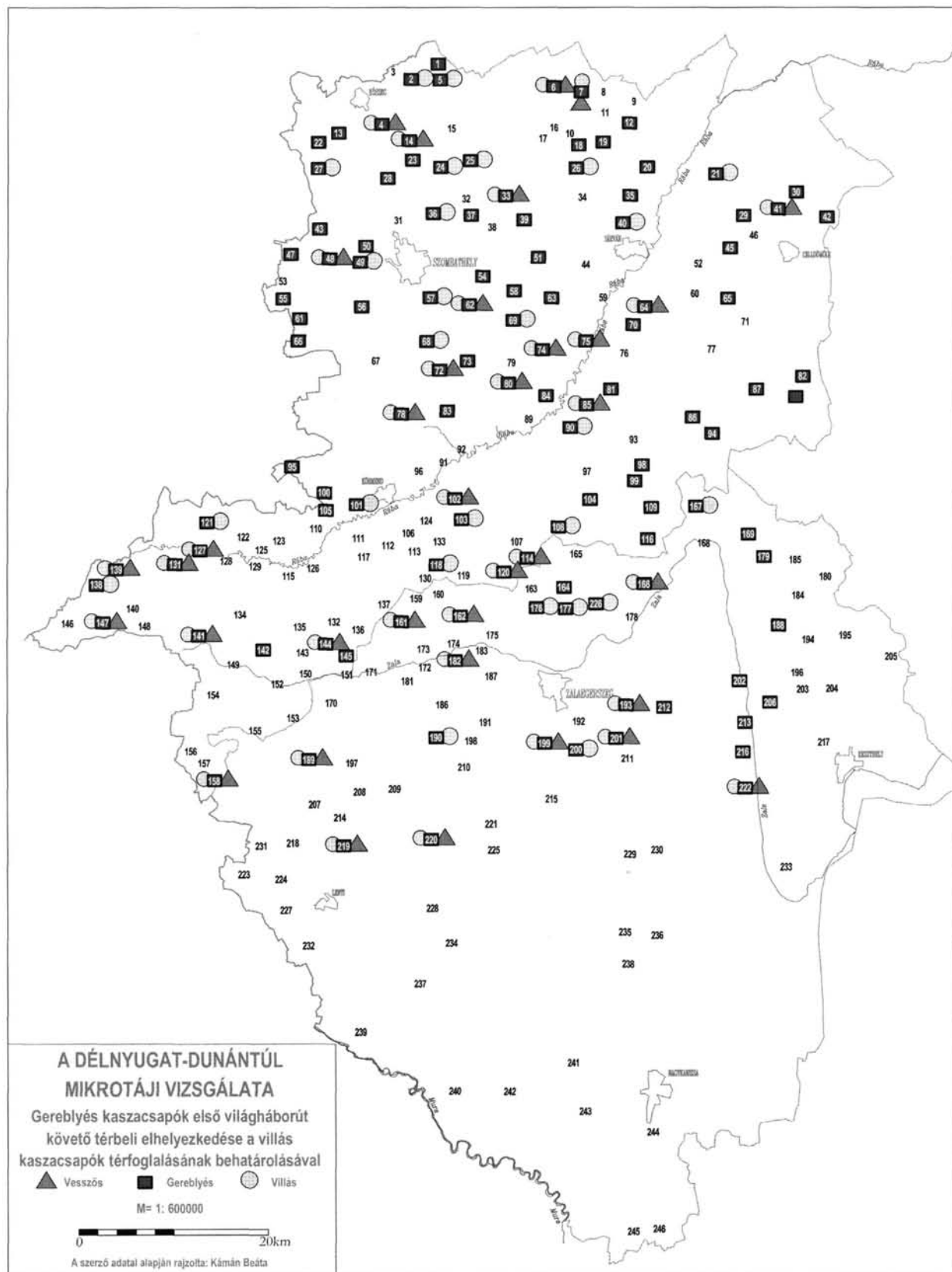
3. kép: Aratás „kapaccsal“ felszerelt kaszával

4. kép: Aratás vesszős „kaszatakaróval“ felszerelt kaszával

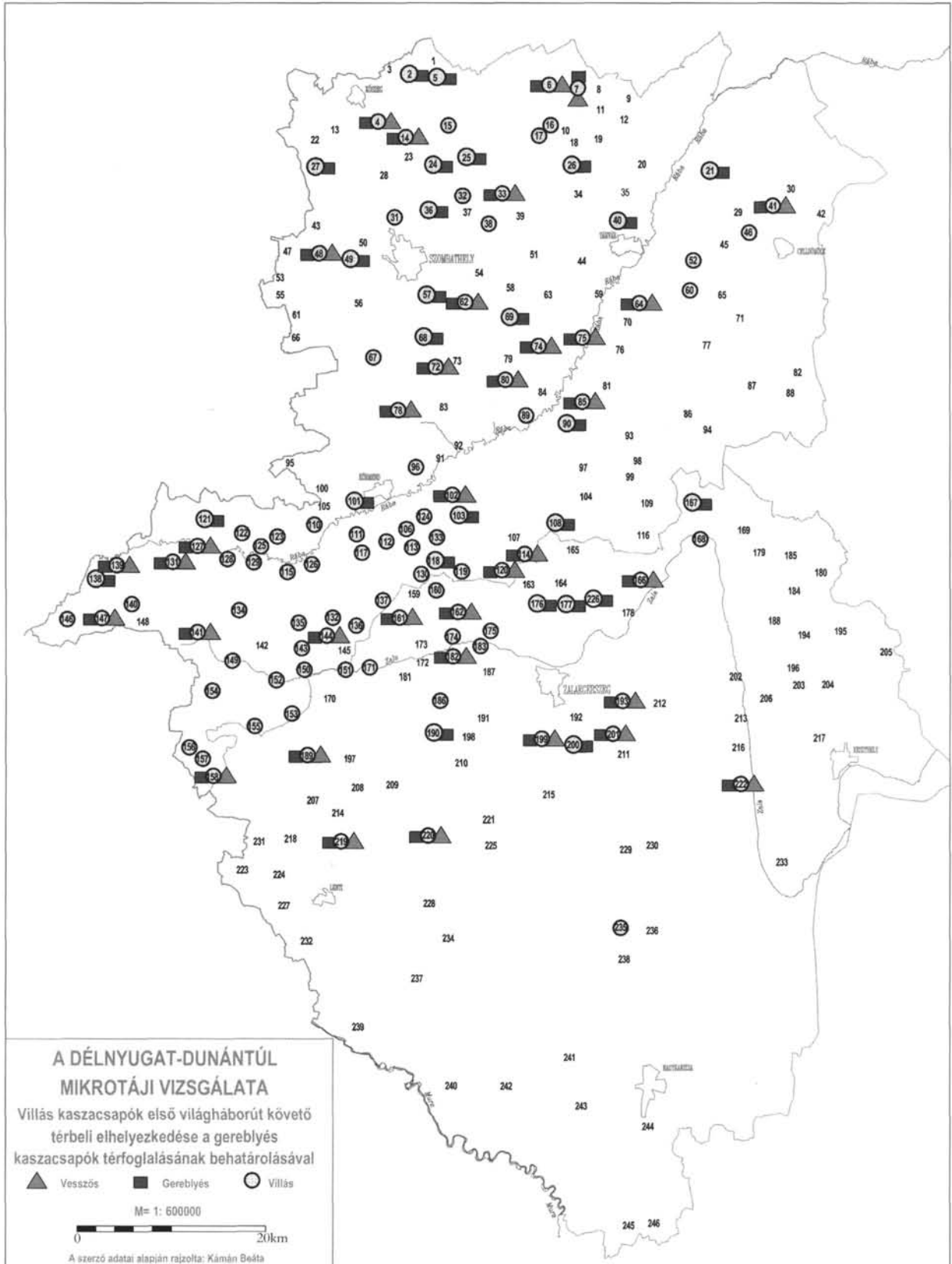

5. kép: Vesszős (hajmókos) kaszacsapók első világháborút követő térbeli elhelyezkedése a gereblyés és villás kaszacsapók térfoglalásának behatárolásával

6. kép: Gereblyés kaszacsapók első világháborút követő térbeli elhelyezkedése a villás kaszacsapók térfoglalásának behatárolásával

7. kép: Villás kaszacsapók első világháborút követő térbeli elhelyezkedése a gereblyés kaszacsapók térfoglalásának behatárolásával